

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest jedną z siedmiu instytucji UE. W jego skład wchodzi dwa organy sądownicze: Właściwy [Trybunał Sprawiedliwości](#) i [Sąd](#). Trybunał jest właściwy w sprawach dotyczących prawa Unii Europejskiej. Jego organy zapewniają dokonywanie prawidłowej wykładni i odpowiednie stosowanie prawodawstwa pierwotnego i wtórnego UE. Kontrolują one zgodność z prawem aktów instytucji unijnych i orzekają w sprawie przestrzegania przez państwa członkowskie obowiązków wynikających z prawa pierwotnego i wtórnego. Trybunał Sprawiedliwości dokonuje również wykładni prawa unijnego na wniosek sędziów sądów krajowych.

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI

A. Podstawa prawna

- Artykuł 19 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), art. 251-281 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), art. 136 Traktatu Euratom oraz [Protokół \(nr 3\) w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej załączony do Traktatów \(zwanego dalej „Statutem”\)](#);
- [Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE, Euratom\) 2015/2422 z dnia 16 grudnia 2015 r. zmieniające Protokół \(nr 3\) w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej](#);
- Budżet UE (Sekcja 4).

B. Skład i Statut

1. Członkowie

a. Liczba członków (art. 19 TUE i art. 252 TFUE)

Jeden sędzia z każdego państwa członkowskiego (28). Prace Trybunału wspiera ośmiu rzeczników generalnych, przy czym na wniosek Trybunału Rada może zwiększyć ich liczbę. Sędziowie Trybunału Sprawiedliwości wybierają ze swojego grona prezesa i wiceprezesa, których trzyletni mandat jest odnawialny.

b. Wymogi (art. 253 TFUE i art. 19 TUE)

- Sędziowie i rzecznicy generalni muszą posiadać kwalifikacje wymagane do zajmowania najwyższych stanowisk sądowych w swoich państwach członkowskich lub są prawnikami o uznanych kompetencjach.
- Muszą oni być osobami o niekwestionowanej niezależności.

c. Procedura mianowania (art. 253 TFUE)

Sędziowie i rzecznicy generalni są mianowani za wspólnym porozumieniem rządów państw członkowskich po konsultacji z komitetem odpowiedzialnym za ocenę zdolności kandydatów do wypełniania ich funkcji (art. 255 TFUE).

2. Cechy mandatu

a. Kadencja (art. 253 TFUE i Statut)

— Sześć lat. Co trzy lata następuje częściowe odnowienie składu sędziowskiego, na zmianę połowa sędziów i rzeczników generalnych.

Ustępujący sędziowie i rzecznicy generalni mogą zostać mianowani ponownie.

b. Przywileje i immunitety (Statut)

Sędziów i rzeczników generalnych chroni immunitet jurysdykcyjny. Po zakończeniu urzędowania są oni nadal objęci immunitetem w odniesieniu do działań prowadzonych w ramach czynności służbowych. Odwołanie ze stanowiska może nastąpić wyłącznie na mocy jednomyślnej decyzji Trybunału.

c. Obowiązki (Statut)

Sędziowie i rzecznicy generalni:

- przed podjęciem obowiązków składają przysięgę (ślubując niezawisłość, bezstronność, utrzymanie w tajemnicy treści obrad);
- nie mogą sprawować żadnych funkcji politycznych lub administracyjnych ani wykonywać żadnej innej działalności zawodowej;
- zobowiązują się szanować zobowiązania wynikające z pełnionych funkcji.

C. Organizacja i funkcjonowanie (art. 253 TFUE i Statut)

1. Organizacja wewnętrzna

Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej musi zostać określony w osobnym protokole załączonym do traktatów (art. 281 TFUE). Trybunał wybiera spośród swoich członków prezesa i wiceprezesa, których trzyletni mandat jest odnawialny (art. 9a protokołu nr 3). Prezes kieruje pracami Trybunału oraz przewodniczy posiedzeniom i naradom Trybunału orzekającego w pełnym składzie lub w składzie wielkiej izby. Wiceprezes wspiera prezesa w wykonywaniu jego obowiązków, a w razie konieczności zajmuje jego miejsce. Trybunał mianuje swojego sekretarza. Jest on sekretarzem generalnym instytucji i zarządza jej departamentami pod zwierzchnictwem prezesa Trybunału.

2. Funkcjonowanie

Trybunał przyjmuje regulamin wewnętrzny, który wymaga zatwierdzenia przez Radę stanowiącą kwalifikowaną większość głosów. Trybunał może obradować w pełnym składzie (28 sędziów), w składzie wielkiej izby (15 sędziów) lub w izbach po trzech lub pięciu sędziów. Instytucja jest finansowana z budżetu UE, w którym poświęcono jej osobną sekcję (sekcja 4).

D. Osiągnięcia

Trybunał Sprawiedliwości okazał się siłą napędową integracji europejskiej.

1. Ogólna praktyka

Wyrok Trybunału z 15 lipca 1964 r. w sprawie Costa/Enel miał kluczowe znaczenie w procesie definiowania prawa Wspólnoty Europejskiej jako niezależnego systemu mającego pierwszeństwo przed przepisami prawa krajowego. Podobnie wyrokiem z 5 lutego 1963 r. w sprawie Van Gend i Loos Trybunał wprowadził zasadę, że prawo wspólnotowe ma bezpośrednie zastosowanie w sądach państw członkowskich. Do innych istotnych wyroków dotyczących ochrony praw człowieka należą wyrok z 14 maja 1974 r. w sprawie Nold, w którym Trybunał stwierdził między innymi, że podstawowe prawa człowieka są integralną częścią ogólnych zasad prawa, na których straży stoi Trybunał (4.1.2).

2. Konkretnie kwestie

- Prawo do osiedlania się: wyrok z 8 kwietnia 1976 r. w sprawie Royer, w którym Trybunał potwierdził prawo obywatela danego państwa członkowskiego do pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego niezależnie od jakichkolwiek zezwoleń na pobyt wydawanych w państwie przyjmującym.
- Swobodny przepływ towarów: wyrok z 20 lutego 1979 r. w sprawie Cassis de Dijon, w którym Trybunał orzekł, że wszystkie produkty wyprodukowane i wprowadzone do obrotu w danym państwie członkowskim zgodnie z prawem powinny, co do zasady, zostać dopuszczone do obrotu na rynkach pozostałych państw członkowskich.
- Kompetencje zewnętrzne Wspólnoty: wyrok AETR z 31 marca 1971 r. w sprawie Komisja przeciwko Radzie, w którym uznano prawo Wspólnoty do zawierania umów międzynarodowych w dziedzinach objętych zakresem prawa wspólnotowego.
- Niedawne wyroki wprowadzające obowiązek zapłaty odszkodowania przez państwa członkowskie, które nie dokonały transpozycji dyrektyw do prawa krajowego lub nie dokonały jej w terminie.
- Różne wyroki dotyczące zabezpieczenia społecznego i konkurencji.
- Wyroki w sprawie naruszeń prawa wspólnotowego przez państwa członkowskie mające zasadnicze znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania wspólnego rynku.

Jedną z najważniejszych zasług Trybunału było wprowadzenie zasady, zgodnie z którą nie należy dokonywać sztywnej wykładni traktatów, lecz rozpatrywać je w świetle stopnia integracji i celów określonych w samych traktatach. Zasada ta umożliwiła Wspólnocie stanowienie prawa w dziedzinach, które nie są przedmiotem szczegółowych postanowień traktatów, na przykład w dziedzinie walki z zanieczyszczeniem (w wyroku z 13 września 2005 r. – sprawa C-176/03 – Trybunał umożliwił Unii Europejskiej wydawanie przepisów z zakresu prawa karnego, które uzna za „konieczne” do osiągnięcia wyznaczonego celu w zakresie ochrony środowiska).

W 2018 r. do Trybunału Sprawiedliwości wniesiono 849 spraw, w tym 568 postępowań prejudycjalnych, 63 skargi bezpośrednie i 199 odwołań od orzeczeń Sądu. 760 spraw zostało zakończonych, w tym 520 postępowań prejudycjalnych, 60 skarg bezpośrednich i 165 odwołań od orzeczeń Sądu.

SĄD

A. Podstawa prawna

Artykuły 254-257 TFUE, art. 40 Euratom oraz tytuł IV Protokołu (nr 3) w sprawie Statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej załączonego do traktatów.

B. Skład i statut (art. 254 TFUE)

1. Członkowie

a. Liczba (art. 19 TUE i art. 254 TFUE)

Artykuł 254 TFUE stanowi, że liczbę sędziów Sądu określa Statut Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. [Artykuł 48 protokołu \(nr 3\) w sprawie Statutu, zmienionego ostatnio rozporządzeniem \(UE, Euratom\) 2016/1192 z dnia 6 lipca 2016 r.](#), stanowi, że od 1 września 2016 r. w skład Sądu ma wchodzić 47 sędziów, a od 1 września 2019 r. po dwóch sędziów z każdego państwa członkowskiego. Są oni mianowani za wspólnym porozumieniem rządów państw członkowskich po konsultacji z komitetem, którego zadaniem jest opiniowanie kandydatów do wykonywania funkcji sędziego. Mandat sędziego trwa sześć lat i jest odnawialny. Sędziowie mogą zostać wezwani do wykonywania zadań rzecznika generalnego, ponieważ w przeciwieństwie do Trybunału Sprawiedliwości Sąd nie posiada stałych rzeczników generalnych.

b. Wymogi

Identyczne jak w przypadku Trybunału Sprawiedliwości (art. 19 TUE).

c. Procedura mianowania

Identyczna jak w przypadku Trybunału Sprawiedliwości.

2. Cechy mandatu

Identyczne jak w przypadku Trybunału Sprawiedliwości.

C. Organizacja i funkcjonowanie

Sędziowie wybierają ze swego składu prezesa na okres trzech lat i sekretarza, którego mandat trwa sześć lat, przy czym Sąd korzysta ze służb Trybunału Sprawiedliwości w zakresie swoich potrzeb administracyjnych i językowych.

W porozumieniu z Trybunałem Sprawiedliwości Sąd przyjmuje swój [regulamin wewnętrzny](#) i obraduje w składzie trzech lub pięciu sędziów. Regulamin wewnętrzny określa przypadki, w których Sąd może obradować w pełnym składzie, w składzie wielkiej izby lub w składzie jednoosobowym. W ponad 80 % spraw Sąd obraduje w trzyosobowym składzie sędziowskim. Parlament i Rada, w oparciu o zwykłą procedurę ustawodawczą (w drodze rozporządzeń lub na wniosek Komisji po konsultacji z Trybunałem Sprawiedliwości bądź na wniosek Trybunału Sprawiedliwości po konsultacji z Komisją), mogą utworzyć w Sądzie sądy wyspecjalizowane w celu

rozpoznania i wydania wyroku w pierwszej instancji w niektórych kategoriach skarg lub postępowań wszczętych w konkretnych dziedzinach, np. stworzenie nowego sądu wyspecjalizowanego ds. znaków handlowych, modeli i projektów, które jest obecnie tematem rozmów.

W 2018 r. do Sądu wniesiono 834 sprawy a zakończono 1009 spraw. Strona, która nie jest w stanie pokryć kosztów postępowania, może ubiegać się o bezpłatną pomoc prawną.

DAWNY SĄD DO SPRAW SŁUŻBY PUBLICZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej, ustanowiony w 2004 r., jest odpowiedzialny za orzekanie w sprawie sporów pomiędzy instytucjami UE a ich pracownikami, które nie należą do właściwości sądów krajowych. W ramach ogólnego zwiększenia liczby sędziów Trybunału Sprawiedliwości, Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej został rozwiązany w dniu 1 września 2016 r. i włączony do Sądu na mocy [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady \(UE, Euratom\) 2016/1192 z 6 lipca 2016 r. w sprawie przekazania Sądowi właściwości do rozpoznawania w pierwszej instancji sporów między Unią Europejską a jej pracownikami](#). Sprawy zawisłe przed Sądem do spraw Służby Publicznej w dniu 31 sierpnia 2016 r. zostały przekazane Sądowi z dniem 1 września 2016 r. Sąd kontynuuje rozpoznawanie tych spraw z uwzględnieniem stanu z tego dnia, a środki proceduralne podjęte w tych sprawach przez dawny Sąd do spraw Służby Publicznej pozostają wiążące.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Już w 1990 r. wyrokiem wydanym w sprawie skargi Parlamentu w ramach procedury ustawodawczej dotyczącej przyjęcia środków ochrony zdrowia w następstwie katastrofy jądrowej w Czarnobylu, Trybunał przyznał Parlamentowi Europejskiemu prawo do wnoszenia do Trybunału skarg o stwierdzenie nieważności decyzji w celu ochrony jego prerogatyw w ramach procedury ustawodawczej.

Według art. 257 TFUE Parlament i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, mogą utworzyć przy Sądzie sądy wyspecjalizowane do rozpoznawania w pierwszej instancji niektórych kategorii skarg lub postępowań wszczętych w konkretnych dziedzinach. Parlament i Rada są zobowiązane stanowić w drodze rozporządzeń na wniosek Komisji i po konsultacji z Trybunałem Sprawiedliwości albo na wniosek Trybunału Sprawiedliwości i po konsultacji z Komisją.

Zgodnie z art. 281 TFUE zmiany w [Statucie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej](#) wprowadza Parlament i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą (w formie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady). Przykładem takiego udziału Parlamentu Europejskiego jest [niedawny wniosek własny Trybunału](#) z 26 marca 2018 r. dotyczący zmiany jego statutu: odnosi się on do możliwości wprowadzenia pewnych zmian w podziale właściwości między Trybunałem Sprawiedliwości a Sądem w odniesieniu do orzeczeń w trybie prejudycjalnym.

Parlament jest jedną z instytucji wymienionych w art. 263 TFUE, które mogą wnosić sprawy do Trybunału (jako strona).

Od czasu wejścia w życie traktatu lizbońskiego kandydaci na stanowiska sędziego i rzecznika generalnego są najpierw poddawani ocenie przez zespół siedmiu osób, z których jedną proponuje Parlament (art. 255 TFUE).

Udo Bux
05/2019

